

KOVÁCS GY. ISTVÁN*-PRÓDER ISTVÁN*-FÁBIÁN ÉVA*

VÁLTOZÓ VEGYIPAR - VÁLTOZÓ MÚZEUM

Az utóbbi 10 esztendőben, de különösen 1988 óta a magyar vegyipar — hasonlóan az európai vegyipart is sújtó termelés visszaeséshez — válságos időszakát éli át, amely sajnos még a mai napig is tart. Ez 1990. évtől abban is megmutatkozott, hogy az alábbi vállalatok csődöt jelentettek és felszámolásuk rövidesen be is fejeződik.

- Budalakk Festék és Műgyantagyár, Budapest,
- Peremartoni Vegyipari Vállalat, Peremarton,
- Finomvegyszer Szövetkezet, Budapest,
- Északmagyarországi Vegyiművek, Sajóbábony,
- Műszéintermelő Vállalat, Budapest

Hasonló sorsa jutottak a vegyipari patinás kutató intézetei is.

- Nehézvegyipari Kutató Intézet, Veszprém,
- Magyar Asványolaj- és Földgázkísérleti Intézet, Veszprém,
- Műanyagipari Kutató Intézet, Budapest,
- Econorg Számítástechnikai Közös Vállalat, Budapest,
- SZIKTI, Budapest

A Magyar Vegyészeti Múzeum számára az 1990. évtől ez azt jelenti, hogy gyűjtési tevékenységünk az említett vállalatok, intézetek felé irányult, hogy megmentsük a technikatörténet szempontjából érdekes anyagokat, gépeket stb...

Nyilvánvaló, hogy a beérkezett anyag tudományos igényű feldolgozása a későbbi évek feladata lesz. Általános tapasztalat az, hogy a múzeum munkatársai csak a legvégén juthatnak hozzá az értékes gépekhez, berendezésekhez, könyvekhez, mert a felszámoló amit pénzzé tud tenni, azt köteles eladni. A magyar műszaki múzeumi hálózatot az utóbbi évek nehéz körülményei eléggé megviselték, pedig pont most kellene a legtöbb erő, hogy a gyűjtési kötelezettségünknek eleget tegyünk. Fontos megemlíteni, hogy a gyűjtő, kutató tevékenység segítésére a vállalatokat jelenleg semmiféle jogszabály nem kötelezi, mert azokat az Ipari Minisztérium évekként ezelőtt hatálytalanította. Fontos lenne az új múzeumi törvényben erre is kitérni. Az alábbiakban ismertetjük az utóbbi időszak legfontosabb gyűjtéseit, így az általános ipartörténeti mint a tárgyi anyagaink vonatkozásában.

*Magyar Vegyészeti Múzeum

Budalakk Festék- és Műgyantagyár

Alapítás éve: 1959 több festékgyár összevonásával.

Főbb termékei: — kencék, lakkok, olajfestékek és higítók,
— alkid és egyéb (olajtartalmú) műgyanta alapú festékek,
— szintetikus alapú (olajmentes) lakk, zománc,
— vízzel hígítható műgyantafesték,
— háztartási-vegyipari termékek.

Múzeumi anyag: receptkönyvek, fotóalbumok, gyáregységek leírása, termékminták, kéziratok, fényképfelvételek, vállalati folyóirat, prospektusok, katalógusok

Tárgyi anyagok: Vegyipari berendezések, keretes szűrőprés, gyöngymalom, háromhengeres hengerszék, asztali centrifuga, ingacentrifuga, polarográf, derivatográf, TIT-RI pH mérő

Peremartoni Vegyipari Vállalat

Alapítás éve: 1922

Termékei: műtrágyák,
növényvédőszeresek,
ipari robbanóanyagok.

Múzeumi anyag: gazdasági beszámolók, technológiai leírások, műszaki rajzok, fényképfelvételek, filmek, videofelvételek, festmények, könyvtári gyűjtemény (ebben az évben kb. 300 db-bal gyarapodott).

Tárgyi anyagok: Dugattyús vákuumszivattyú, Koller-járat (bronz), laboratóriumi eszközök, számológépek, festékörlő, gyújtózsínórfonógép és tartozékai

Finomvegyszer Szövetkezet (1951. júl. 2-án alakult)

Termékei: Finomvegyszerek, gyógyszer alapanyagok, gyógyszeripari intermedierek, szilikonalapú termékek, szelektív hidrogénező katalizátorok

Múzeumi anyag: gazdasági beszámolók, kéziratok, prospektusok.

Tárgyi anyagok: első termék minták, laboratóriumi eszközök, szivattyú stb...

Északmagyarországi Vegyiművek (Sajóbábony)

Alapítás éve: 1949

Termékei: szulfonamid típusú gyógyszer intermedierek, növényvédőszeresek, lágy és kemény poliuretán habok, formaldehid, ipari robbanóanyagok

Múzeumi anyag: gyártörténet, prospektusok, fényképfelvételek: (formaldehid üzem, poliuretán gyártás, gyógyszer alapanyag üzem stb.)

Tárgyi anyag: címnyomógép, számológépek,
Előzetesen kiválasztva 12 db technikatörténeti szempontból érdekes gép (robbanóiparból). Felszámolás végén, ha nem lesz rá vevő, akkor jut hozzá a múzeum. Megvásárolni pénzhány miatt nem lehetséges.

Nehézvegyipari Kutató Intézet

Alapítás éve: 1949

Az intézet az utóbbi 10 évben a vegyipari kutatás alábbi területeivel foglalkozott:

- A mezőgazdasági termelés kemizálásával kapcsolatos ipari kutatások a növényvédőszer ipar és részben a műtrágyaipar területén,
- A vegyipar és energiaipar korrózió elleni védelme,
- Irányítástechnikai és levegőtisztaság-védelmi kutatások.

Múzeumi anyag: kutatási jelentések, az intézet tudományos közleményei, tudományos osztályok teljes fotóanyaga, a korróziós inhibitorok szakirodalma, Szakirodalmi gyűjtemény mikrofilmen, az intézet egykori kutatóinak hagyatéka: (Retezár Árpád, Korányi György, Bácskai Gyula)

Tárgyi anyag: kísérleti laboratóriumi eszközök

Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet

Alapítás éve: 1948

Az intézet tevékenységi köre:

- Petrolkémiai eljárások és termékek kutatása,
- A kőolaj és földgázipart érintő tudományos műszaki kérdések megoldása,
- Technológiai, műveleti kutatások,
- Környezetvédelmi kutatások,
- Tudományos szolgáltatások (számítástechnika, dokumentáció).

Múzeumi anyag: kutatási jelentések, intézet története, fényképfelvételek, az intézet alapítója, Freund Mihály akadémikus hagyatéka, László Antal professzor MÁFKI-ban folytatott kutatásai

Tárgyi anyagok: kísérleti laboratóriumi eszközök

Műanyagipari Kutató Intézet

Alapítás éve: 1949

Az intézet tevékenységi köre:

- Külföldi technológiából kiinduló továbbfejlesztés,
- Műanyagok alkalmazási területeinek feltárása,
- Kapcsolódás a műanyagipar nagy vállalatainak fejlesztési célkitűzéseivel.

Múzeumi anyag: kutatási jelentések, szakmai folyóirat (Műanyag és Gumi), fényképfelvételek, Hardy Gyula hagyatéka, termékminták,

ECONORG Számítástechnikai Közös vállalat, Budapest

Alapítás éve: 1984

A vállalat a vegyipar számítástechnikai problémával foglalkozott.

Múzeumi anyag: GIER típusú a vegyiparban hazánkban elsőként használt számítógép és dokumentációja